

ทักษะการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21

SOCIAL STUDIES LEARNING AND TEACHING SKILL IN 21st CENTURY

พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต¹ วิทยา ทองดี²

Phrarachpatantwacharabundit, Vitthaya Thongdee

^{1 2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

Author Corresponding Email: Vitthaya.ton@mcu.ac.th

ได้รับบทความ : 11-02-2568

แก้ไขบทความ : 26-02-2568

ตอบรับบทความ : 28-02-2568

Received : 11-02-2025

Revised : 26-02-2025

Accepted : 28-02-2025

บทคัดย่อ : การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1. ทักษะทางปัญญา การรู้ การคิด และการปฏิบัติ 2. ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผลิตความรู้ และพัฒนานวัตกรรมที่เป็น ผลิตผล และกระบวนการ โดยใช้เทคโนโลยี 3. การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เป็นความสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลและสภาพแวดล้อม ทางดิจิทัล 4. การคิดเชิงวิพากษ์ แก้ปัญหา และการตัดสินใจ ตลอดถึงคุณลักษณะที่สำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะได้รับพัฒนา 3 ด้านคือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะการเรียนรู้และการคิด 3) ด้านทักษะชีวิต

คำสำคัญ : ทักษะการสอน, สังคมศึกษา

Abstract: Education management in the 21st century must be linked to social processes, economic systems, and must be consistent with scientific and technological advances and rapid changes in all areas. Learning outcomes indicators for 21st century skills include: 1. Intellectual skills: knowing, thinking and practicing. 2. Creativity and innovation: demonstrating creativity, producing knowledge and developing innovations that are products and processes using technology. 3. Communication and collaboration: the ability to utilize digital media and the digital environment. 4. Critical thinking, problem solving and decision making, as well as important characteristics of people in the 21st century that should be developed in 3 areas: 1) knowledge, 2) learning and thinking skills, 3) life skills.

Keywords: teaching skill, social studies

1. ความนำ

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ระบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นความรู้ไม่อาจพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และต้องมีการพัฒนาครูและผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

คุณภาพการศึกษาเป็นประเด็นที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสนใจกันอย่างกว้างขวาง เพราะถือว่าเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่มุมมองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสามารถตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีทั้งผู้รับบริการการศึกษาซึ่งได้แก่ นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน นั้นอาจแตกต่างกันไปตามบริบท ความเชื่อหรือกระบวนทัศน์ในการพัฒนาในแต่ละยุคสมัย การทำความเข้าใจกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องเข้าใจทั้งความหมายและองค์ประกอบของ คุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อศตวรรษที่ 21

ในปัจจุบันเป็นโลกของการทำงาน การศึกษาขั้นสูง และการดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ซึ่งอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ความรู้ ความคิด ที่เผยแพร่ไปได้อย่างรวดเร็วเพียงชั่ววินาทีด้วยปลายนิ้วสัมผัสผ่านเครื่องมือการสื่อสารต่างๆ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนทุกระดับชั้นตั้งแต่ขั้นต้นๆ จะต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อเกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ การคิดเชิงวิพากษ์ และแก้ปัญหา การสื่อสาร และการร่วมมือกันทำงาน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพซึ่งเป็นทักษะเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ และการปฏิบัติงานในอาชีพหรือวิชาชีพให้ประสบผลสำเร็จ เช่น ความยืดหยุ่นและ ความสามารถในการปรับตัวความคิดริเริ่ม และการเป็นผู้นำ การมีทักษะทางสังคม ยอมรับและเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น การเพิ่มผลผลิตและความรับผิดชอบต่อผลงานตนเอง ต่อสังคมและผู้อื่น การมีความเป็นผู้นำ และรับผิดชอบ นอกจากนั้นทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นอีกทักษะหนึ่งที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็ว นั่นคือ มนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนและวัยทำงาน และผู้สูงวัยจะต้องมีความรู้และ

ความสามารถ ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลต่างๆ เหล่านี้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียน ในปัจจุบันจะต้องมีความรู้ในวิชาแกนที่สำคัญ เช่น ภาษาอังกฤษ การอ่าน และภาษาสำคัญของโลก วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การปกครองหน้าที่พลเมือง และศิลปะ นอกจากนี้จะต้อง พัฒนาจิตสำนึกต่อโลกและสิ่งแวดล้อม หน้าที่พลเมือง และการดูแลสุขภาพ ควบคู่ไปด้วย การพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับให้มีการรู้เท่าทัน และมีความสามารถในการใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนของทุกประเทศ สำหรับการศึกษาในปัจจุบันและในอนาคต (ประสงค์ หัสริทธิ์, 2561)

การวัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง ระบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นความรู้ ทำให้ความรู้ไม่อาจพัฒนา กับการปฏิบัติมีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การวัดการศึกษาและการวัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ใหม่ๆ เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงยึดผลลัพธ์ (Outcomes) ทั้งในด้านของความรู้ในวิชาแกนและทักษะแห่งศตวรรษใหม่ ซึ่งมีคุณค่า มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อมนุษย์ ทั้งในวัยเรียน วัยทำงาน ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อชีวิตการรวมทักษะแห่งศตวรรษใหม่เข้ากับวิชาแกน ช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับการศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องจากการจดจำข้อเท็จจริง คำศัพท์ตามตำรา หรือทำตามขั้นตอน หรือนักเรียนปฏิบัติงาน โดยไม่ใช้ความคิด เป็นกิจกรรมที่ใช้ความสามารถขั้นต่ำ แต่การแสดงความเข้าใจเชิงลึกผ่านการวางแผน การใช้หลักฐาน การให้เหตุผลเชิงนามธรรม ต้องใช้ความสามารถในการคิดที่สูงกว่า การเชื่อมโยงความคิดที่สัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหาในสาขาเดียวกันหรือต่างสาขา หรือการคิดค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาคับข้องต้องอาศัยการต่อยอดทางความคิด การรู้คิด (Metacognition) ในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ระบบการศึกษาของศตวรรษที่ 21 ความแข็งแกร่ง จึงหมายถึง “ความเป็นเลิศในเนื้อหาและทักษะควบคู่กัน” (Partnership for 21st Century Skills)

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบเศรษฐกิจที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ระบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นความรู้ไม่อาจพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ใหม่ ๆ เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ (วัชร เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, อรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และต้องมีการพัฒนาครูและนักเรียนให้ทันต่อ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ซึ่งจากกรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะได้รับการพัฒนา 3 ด้านดังนี้ (Partnership for 21st Century Skills, 2564)

1) **ด้านความรู้** ความรู้ที่ควรพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 คือ จิตสำนึกต่อโลก การเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นพลเมือง วัฒนธรรมมนุษย์และโลกทางกายภาพ และโลกธรรมชาติ สุขภาพและสวัสดิภาพ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความรู้พื้นฐานเชิงทัศนภาพ (visual literacy) ความรู้พื้นฐานทางข้อมูลข่าวสาร ความรู้พื้นฐาน ทางพหุวัฒนธรรม (multicultural literacy) และความรู้พื้นฐานในเรื่องปริมาณ

2) **ด้านทักษะการเรียนรู้และการคิด** ทักษะการเรียนรู้และการคิดที่ควรพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 คือ ความอยากรู้/จิตแห่งวิทยาการ (Disciplined mind) การคิดระดับสูง การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา จัดการและแก้ไขความขัดแย้ง ทักษะการสังเคราะห์ (Synthesizing mind) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม/การทำงานร่วมกัน/ การสร้างเครือข่าย ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทักษะการเรียนรู้ตามบริบท ทักษะด้านไอซีที ทักษะการใช้วิธีการเรียนรู้ ทักษะการใช้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ทักษะการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ ทักษะการหาแนวโน้มและคาดการณ์ความเป็นไปได้และทักษะการรู้คิด

3) **ด้านทักษะชีวิต** ทักษะชีวิตที่ควรพัฒนาในศตวรรษที่ 21 คือ ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการปรับตัว การใช้เหตุผลที่ดี ความรับผิดชอบต่องาน สังคม และในฐานะพลเมือง การเข้าถึงคน/การเจรจา การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ความสามารถในการชี้นำตนเอง ความกล้าเสี่ยง การจัดการ ความซับซ้อน การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิภาพของตนเอง ความสามารถในการสื่อสารแบบโต้ตอบ/การโต้ตอบโดยอิสระ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ในระดับท้องถิ่นและโลก ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) และจิต แห่งจริยธรรม (Ethical mind) (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559)

3. ตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ด้านทักษะในศตวรรษที่ 21

1. ทักษะทางปัญญา การรู้ การคิด และการปฏิบัติ ประกอบด้วยความสามารถในการแสดงออกผ่าน การฝึกปฏิบัติในหลักสูตรในลักษณะที่ให้แก้ปัญหาที่มีความท้าทาย ทำโครงการหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังต่อไปนี้ (ประสงค์ หัสริณทร์)

- 1.1 การตั้งคำถามและการวิเคราะห์
- 1.2 การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์
- 1.3 การสื่อสารด้วยการเขียน และการพูด
- 1.4 ความรู้พื้นฐานในเรื่องปริมาณ

- 1.5 ความรู้พื้นฐานในข้อมูลข่าวสาร
- 1.6 การทำงานเป็นทีม และการแก้ไขปัญหา
2. ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผลิตความรู้ และพัฒนานวัตกรรมที่เป็น ผลผลิต และกระบวนการ โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น
 - 2.1 การประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือกระบวนการใหม่
 - 2.2 การสร้างงานที่เป็นต้นแบบเพื่อสื่อถึงตัวตนหรือกลุ่ม
 - 2.3 การใช้รูปแบบหรือแบบจำลอง และการจำลอง (Model) เพื่อสำรวจระบบและพัฒนาเรื่องที่ซับซ้อน
 - 2.4 การนำเสนอแนวโน้มและคาดการณ์ความเป็นไปได้
3. การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เป็นความสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลและสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลเพื่อสื่อสารการทำงานร่วมกัน และสนับสนุนการเรียนรู้ทางไกล สำหรับตัวเองและผู้อื่น คือ
 - 3.1 มีปฏิสัมพันธ์ ให้ความร่วมมือ เผยแพร่งานร่วมกับเพื่อน ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลอื่น ๆ โดยใช้สื่อดิจิทัลต่าง ๆ
 - 3.2 สื่อสารข้อมูล และความคิดไปสู่ผู้รับจำนวนมากอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อหลาย ๆ แบบ
 - 3.3 พัฒนาความเข้าใจทางวัฒนธรรมและจิตสำนึกต่อโลก ด้วยการคลุกคลีปฏิสัมพันธ์เป็นเพื่อนกับผู้เรียน และจากวัฒนธรรมอื่น ๆ
4. การคิดเชิงวิพากษ์ แก้ปัญหา และการตัดสินใจ เป็นความสามารถแสดงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หรือ วางแผนและวิจัยบริหารจัดการโครงการ แก้ปัญหา ตัดสินใจจากข้อมูล โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล ตัดแปลง และใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม ด้วยการดำเนินการต่อไปนี้
 - 4.1 กำหนดและนิยามปัญหาที่แท้จริงและกำหนดคำถามสำคัญเพื่อค้นคว้า
 - 4.2 วางแผนและจัดการกับกิจกรรมเพื่อให้ได้คำตอบ หรือทำโครงการให้สำเร็จ
 - 4.3 รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาคำตอบหรือตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลหลายแหล่ง
 - 4.4 ใช้กระบวนการต่าง ๆ และแนวทางที่หลากหลายเพื่อสำรวจทางเลือกอื่น (Bellanca, J.A., and Brandt, R.S., 2010)

4. การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 : ความรู้และทักษะสำคัญ

ภาคีแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) ได้นำเสนอกรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วย สาระความรู้และทักษะที่สำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนในปัจจุบัน และอนาคต โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้ในสาระวิชาแกนต่าง ๆ ให้เกิดการรู้ (Literary) ความเข้าใจ และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ มีความรู้แนวคิดที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เรียนรู้และปฏิบัติทักษะในการทำวิจัยได้ และ

ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ โดยที่หน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ ทั้งในมิติของวิชาแกน แนวคิดที่สำคัญ ทักษะสำคัญ และระบบสนับสนุนการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

4.1 ความรู้วิชาแกน

วิชาที่ควรมีการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนอย่างจริงจัง ในศตวรรษที่ 21 คือ

1. ภาษาอังกฤษ การอ่าน หรือศิลปะการใช้ภาษา
2. ภาษาสำคัญของโลก
3. วิทยาศาสตร์
4. คอมพิวเตอร์
5. ภูมิศาสตร์
6. ประวัติศาสตร์
7. เศรษฐศาสตร์
8. ศิลปะ
9. การปกครองและหน้าที่พลเมือง

4.2 แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21

แนวคิดสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องรู้และเข้าใจถึงความสำคัญที่มีต่อตนเองและสังคม และสามารถนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิต ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และทั่วถึงกัน คือ

1. จิตสำนึกต่อโลก การอนุรักษ์ และพัฒนา
2. ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ที่สามารถ สร้างงาน สร้างรายได้เป็นของตัวเอง
3. ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง การทำหน้าที่ของพลเมืองดีของประเทศ
4. ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ การดูแล การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
5. ความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ การดำรงรักษา การปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม

4.3 ทักษะสำคัญ

ทักษะต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ต่อไปนี้มีมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นทั้งสาระความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติ และคุณลักษณะสำคัญที่ต้องปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ จัดว่าเป็นความรู้ ซึ่งต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ควบคู่กันไปในการเรียนรู้ทุกสาขาวิชา เช่น

1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ประกอบด้วย

- 1.1 การคิดเชิงวิพากษ์ หรือคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)

1.2 การคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creative Thinking and Innovation)

1.3 การสื่อสารและการร่วมมือกันทำงาน (Communication and Collaboration)

2. ทักษะชีวิต และการทำงาน (Life and Career Skills)

เป็นทักษะที่สำคัญเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และที่ทุกคนต้องมีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานในอาชีพ และผู้เรียนจะต้องได้รับการสอน การให้ฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ สำหรับการดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ มีความสุขของตนเองในอนาคต คุณลักษณะหรือสมรรถนะ ที่ทุกคนต้องมี Life and Career Skills ประกอบด้วย

2.1 ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัว

2.2 ความคิดริเริ่ม และการขึ้นนำตนเอง กำกับตนเอง

2.3 ทักษะทางสังคม และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

2.4 การเพิ่มผลผลิต คุณภาพของตนเอง และความรู้รับผิดชอบ (Accountability)

2.5 ความเป็นผู้นำ และความรู้รับผิดชอบต่อส่วนรวม (Responsibility)

3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Communication and Technology : ICT) ประกอบด้วย

3.1 ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ

3.2 ความรู้พื้นฐานด้านสื่อต่างๆ และการใช้สื่อ

3.3 ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT การเข้าถึงและใช้ข้อมูล และการสื่อสาร สื่อความหมายอย่างสร้างสรรค์

3.4 ระบบสนับสนุนการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21

หน่วยงานหรือองค์กรต้นสังกัดที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญสนับสนุนและพัฒนา ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ให้สอดคล้องกับสาระสำคัญต่างๆ ของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1. มีมาตรฐานและการประเมินสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ

2. หลักสูตรและการสอนของศตวรรษที่ 21 ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาในวิชาชีพ (Professional Development) ของบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีการสนับสนุน และพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องอย่างจริงจัง

4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21 ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกันในทุกด้าน ซึ่งจะขับเคลื่อนสู่เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคลากรของชาติที่พัฒนาและก้าวหน้าในทุกด้านของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในสังคมโลกไร้พรมแดน (Bellanca, J.A., and Brandt, R.S., 2010)

5. หลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

หลักยึดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะการคิด และการสร้างสรรค์ นักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น (Active Learning) ในการพัฒนาความเข้าใจ สารความรู้สำคัญ แนวคิดสำคัญและการประยุกต์ใช้ทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ ครูในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการตอบโต้ตอบสนอง (Response) มีส่วนร่วม (Collaborate) เพื่อชี้แนะสนับสนุน (Facilitate) ให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจเชิงลึก (Deep Understanding) ในสารความรู้ต่างๆ จนรู้จักพัฒนาและประยุกต์ใช้ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสร้างสรรค์ดังตัวอย่างกลยุทธ์ ต่อไปนี้

1. การเรียนรู้จากปัญหา (Problem Learning)
2. การทดลองทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry)
3. การสนทนาแบบโสเครติส (Socratic strategy) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามให้คิดหาคำตอบ (Questions and Answers)
4. โครงการและการสื่อสารการทำงานเป็นทีม (Project Team)
5. กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving : CPS)
6. เครื่องมือการเรียนรู้เชิงพัฒนาการที่ช่วยให้นักเรียนรู้จักเชื่อมโยง เช่น การใช้เส้น ลูกศร กราฟฟิก การใช้แผนภาพ แผนผังต่างๆ เป็นต้น
7. การใช้สมุดจดปฏิสัมพันธ์ (Interactive Note Book)
8. การถามคำถามสำคัญ โดยถามอย่างต่อเนื่อง คำตอบให้คิด เพื่อให้เวลาตอบที่เพียงพอ
9. การมอบหมายงานที่ต้องใช้ความคิด ทำทหาย ปัญหา โดยการให้เชื่อมโยงข้อมูล ต่างๆ แนวคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน ให้สรุปสิ่งที่เรียนรู้ เขียนบทวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือมีตรรกะ
10. การให้สนับสนุนความคิดของตนเองด้วยข้อโต้แย้งที่มีเหตุผลเพียงพอ
11. จัดกิจกรรมภาระงานที่นักเรียนได้ถ่ายโอนสิ่งที่รู้ ไปสู่สถานการณ์ใหม่ (Extend Knowledge and Skills)
12. บรรยายภาคในการเรียนต้องการให้นักเรียนกล้าลองสิ่งใหม่ๆ ทางปัญญา สร้างความหมายกับการเรียนรู้ ให้ถือว่าความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้มากกว่า
13. สนับสนุนให้นักเรียนตั้งคำถาม แสดงความเห็น ถกเถียงกับเรื่องหลักการตามความเข้าใจ แลกเปลี่ยน ความเห็นกับความเข้าใจ และสอดคล้องแห่งความคิด ความเห็นของตนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

นอกจากประเด็นที่กล่าวไว้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเตรียมพร้อม และเตรียมการ เพื่อมุ่งไปในวันข้างหน้าแล้วนั้น สิ่งดีหลายประการด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมา ซึ่งอยู่บนฐานแนวคิด

ทฤษฎีและหลักทางการศึกษา ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องก็ยังคงอยู่และเป็นข้อมูลที่สนับสนุนการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างได้ผล ซึ่งต้องนำมาวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับบริบทและนำไปใช้อย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนผ่านการศึกษาที่ข้ามศตวรรษ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 การจัดการเรียนการสอนอย่างสมดุลสำหรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (Trilling and Fade, 2009)

การจัดการเรียนการสอนอย่างสมดุลสำหรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21	
21 st Century Learning Balance	
การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 20	การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21
ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Directed)	ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered)
การเรียนการสอนทางเดียว (Direct Instruction)	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Interactive Exchange)
ความรู้ (Knowledge)	ทักษะความสามารถทักษะการเรียนรู้ (Skill)
เน้นเนื้อหา (Content)	กระบวนการ (Process)
ทักษะพื้นฐาน (Basic Skills)	ทักษะการนำไปใช้ (Applied Skills)
ทฤษฎี (Theory)	การตั้งคำถามและปัญหา (Questions and Problems)
เรียนตามหลักสูตร (Curriculum)	การฝึกปฏิบัติ (Practice)
กำหนดเวลาการเรียนรู้ตายตัว (Time-slotted)	เรียนรู้ได้ตลอดตามความต้องการ (On-demand)
การจัดการศึกษาแก่ทุกคนด้วยวิธีการเดียวกัน	การจัดการศึกษาที่เน้นเป็นรายบุคคล (Personalized)
เน้นการแข่งขัน (Competitive)	เน้นการร่วมมือ (Collaborative)
การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน (Classroom)	โลกคือแหล่งเรียนรู้ (Global Community)
ใช้ตำราเรียน (Text-based)	ใช้เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (Web-Based)
วัดผลสอบปลายภาค (Summative Tests)	วัดผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation)
เรียนตามแนวทางของโรงเรียน (Learning for school)	เรียนรู้เพื่อชีวิตของผู้เรียน (Learning for life)

นอกจากที่กล่าวไว้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอย่างสมดุลแล้ว Jacobs (2010) ได้เสนอคำถามสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 ไว้ 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 เราควรตัดสิ่งใดออกบ้าง (what do we cut?)

ข้อที่ 2 เราควรเก็บรักษาสິงใดไว้บ้าง (what do we keep?)

ข้อที่ 3 เราควรสร้างสรรค์สิ่งใดบ้าง (what do we create?)

คำถามดังกล่าวสามารถนำมาใช้เพื่อคิดไตร่ตรองถึงความจำเป็นในการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน เพื่อศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสมดุล เนื่องจากแนวการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 20 เดิม บางประเด็นก็ยังคงใช้อยู่ แต่อาจจะพิจารณานำมาใช้ในสัดส่วนที่น้อยลง โดยเพิ่มแนวการ

จัดการเรียนการสอน ในศตวรรษที่ 21 ให้เพิ่มมากขึ้นที่ครูจะนำไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน ได้ต่อไป

6. สรุป

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพัฒนาการจัด การศึกษา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยทั่วไป ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยความรับผิดชอบร่วมทั้งในระดับประเทศ และระดับสถานศึกษาโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักสูตร สื่อการสอนและเทคโนโลยี การประเมินผลผู้เรียน การพัฒนาครู การประเมินคุณภาพสถานศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับทักษะ สำหรับศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ต้องอาศัยแนวคิดและ ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา การเรียนรู้ และการ สอนเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

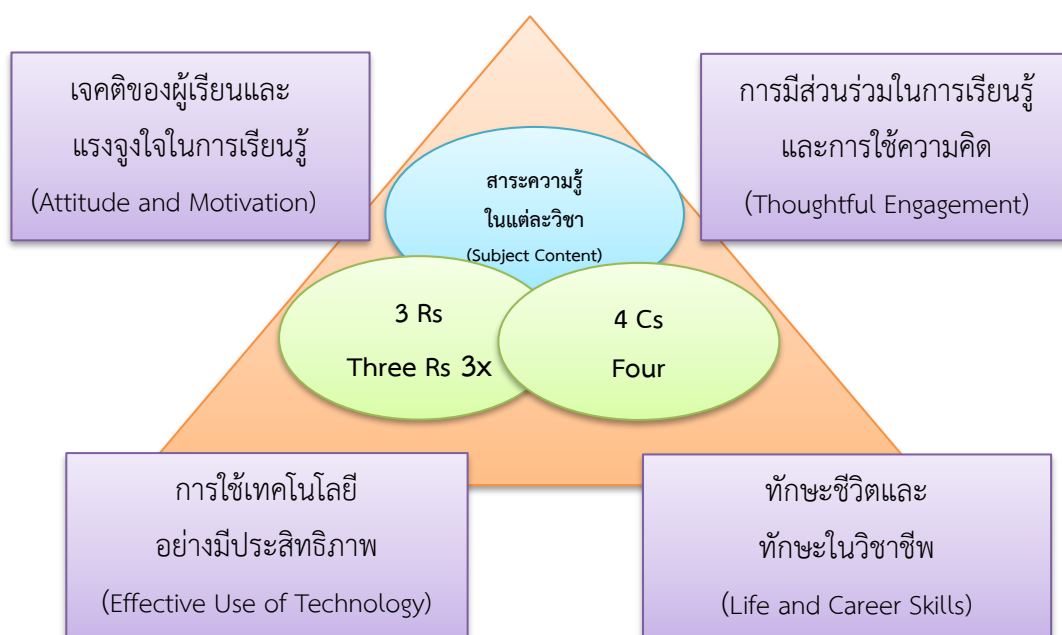
งบประมาณและการบริหารจัดการการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะงบประมาณนับว่าเป็นปัจจัยหลักของการจัดการศึกษาในระดับกว้างเพราะเป็นปัจจัยที่รัฐควบคุม และ เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ในระดับปฏิบัติ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณจึงต้องให้คำนึงถึง ความ เสมอภาค และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา ส่วนการ บริหาร จัดการเรียนรู้ให้ได้ประสิทธิผลควรใช้กรอบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามทฤษฎีเชิง ระบบแบบ เปิดและพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืนนั้นต้องยึดหลักการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ สร้างความรับผิดชอบต่อร่วมของภาคสังคมทุกระดับนับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้กำหนดนโยบาย และ สถานศึกษา ทั้งนี้ ต้องเน้นการสร้างรับผิดชอบต่อร่วมระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นหลัก เพราะส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง โดยมีผู้กำหนดนโยบายร่วมรับผิดชอบสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติ ซึ่ง แนวทางการพัฒนาควรครอบคลุมทั้งด้านการสร้างรับผิดชอบต่อร่วมของสังคม การประเมินคุณภาพครู อย่างเชื่อถือได้ การพัฒนาครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับปัจจุบันและอนาคต ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ ความสำคัญ สนับสนุน และส่งเสริมอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ความรู้ การเรียนรู้ ทักษะ และสมรรถนะหรือคุณลักษณะ

ต่างๆ ที่ระบุนั้นเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว เป็นเป้าหมายและนโยบายการจัดการศึกษามาโดยตลอดเกือบทุกศตวรรษที่ผ่านมา แต่ขาดการใส่ใจให้ความสำคัญเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาในทุกด้านในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง กระแสของการให้ความสำคัญต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 รวมถึงทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพของมนุษย์เป็นไปทั่วโลก ซึ่งทุกแห่งได้ให้ความสำคัญและกำลังดำเนินการอย่างจริงจัง (Beers, S.A., 2011)

ภาพที่ 1 การพัฒนาผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: พินิต บาลานซ์ดีไซด์แอนพริ้นติ้ง.
- ประสงค์ หัสรินทร์. (2561). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กอินเตอร์คอร์ปอเรชัน.
- วัชรรา เล่าเรียนดี, ประณัฐ กิจรุ่งเรือง, & อรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้ง.
- Beers, S. A. (2011). *Teaching 21st century skills: An ASCD action tool*. Alexandria, VA: ASCD.
- Bellanca, J. A., & Brandt, R. S. (2010). *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Partnership for 21st Century Skills. (n.d.). *Framework for 21st century learning*. Retrieved September 11, 2021, from <http://www.21stcenturyskills.org/files/fulltext/Ed>.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our time*. U.S.A.: Jossey-Bass.